

(1) Claude Renard, Octobre 1917 et le mouvement ouvrier belge, Bruxelles, 1967. Documents sur la Fondation du PCB, présentés par C. Renard, Cahiers Marxistes, no spécial, 1971.

(2) Maxime Steinberg, Joseph Jacquemotte, une certain combat. C.M., avril-juin 1974; Nadya DE BEULE, Het Belgisch Trotskysme, Gand, 1980.

(3) Rudi Van Doorslaer, De kinderen van het Getto. Joodse immigratie en communisme in België. 1925-1940, Gand, 1990 (inédit).

(4) José Gotovitch, Du rouge au tricolore. Les communistes belges de 1939 à 1944, Bruxelles, 1992.

(5) José Gotovitch, Des élèves belges à l'école du communisme (1926-1940), in Eddy Stols – Emmanuel Waegemans (Red), Montagnes Russes. La Russie vécue par des Belges, Anvers, 1989, pp. 195-209.

José Gotovitch
Dim. 7 juin 1992

Archiefprospectie in het Bundesarchiv Potsdam, februari 1992

1. Uitgangspunt van de eerste Belgische zending van deze aard naar Berlijn was dat de Duitse eenmaking ook op archiefgebied, meer in het bijzonder m.b.t. de Duits-Belgische betrekkingen in interbellum en na-oorlog en natuurlijk de bezettingsgeschiedenis, voor een opening kon zorgen.

In (ex-Oost)Berlijn bevindt zich een concentratie van archief- en documentatie-instellingen. De belangrijkste ervan ressorteren onder het Bundesarchiv. Het lag voor de hand eerst de grootste instelling te onderzoeken, nl. het Bundesarchiv Abteilungen Potsdam, het ex-centrale archief van de D.D.R..

2. Dit archief bevatte – voor zover in de D.D.R. teruggevonden – de bestanden van de officiële instellingen van het Reich (19e eeuw-1945), van politieke partijen en verenigingen, van andere (privé-)organisaties en instellingen en van economische ondernemingen.

Sinds de 'Wende' zijn daarbij gekomen de archiefbestanden van het IIIe Rijk die voor 'politiek' gebruik in het Oostduitse partijarchief terecht gekomen waren, en de bestanden van de centrale D.D.R.-instellingen (vanaf 1949 maar met retroacta) die in de instellingen zelf bewaard werden (met uitzondering van het Ministerium für Auswärtige Angelegenheiten waarvan de bestanden naar Bonn gaan).

Laatstgenoemde bestanden zijn dus nieuw; er bestaan trouwens nog geen Findbücher (inventarissen) op.

De archieven uit de periode van het IIIe Rijk zijn niet echt nieuw, **maar het grote verschil met vroeger is dat ze nu open zijn en dat in eerste instantie de Findbücher in hun geheel te consulteren zijn.** Dat geldt o.a. ook voor de 'geheime' Findbücher van het ex-I.M.L.-Zentrales Parteiarchiv i.v.m. het nazi-Reichssicherheits Hauptamt R.S.H.A..

Hoe dan ook kunnen belangrijke delen van de Duits-Belgische betrekkingen voor 1945 (inbegrepen de bezettingsperiode) en vanaf de D.D.R.-periode doorheen deze archiefbestanden bestudeerd worden.

3. In welke sectoren werd geprospecteerd? Ik heb een zo breed mogelijk overzicht willen krijgen. Vandaar dat onderzocht werd de Hogere overheid van het Reich en Buitenlandse betrekkingen; Binnenlandse zaken, SS en Politie; Justitie en Rechtbanken; Administratie voor cultuur en wetenschap, Propaganda; Financiële overheden; Administraties voor economie en bewapening; N.S.D.A.P. en de 'zuil' en tenslotte niet-officiële organisaties (ondernemingen).

Het meest interessante en uitgebreide materiaal zit m.i. in de sectoren economie en politie. Inderdaad, wat het interbellum aangaat, vindt men in de bestanden van het Amt IV (Gestapo) van het R.S.H.A. een schat aan informatie i.v.m. de zgn. Gegnerforschung. Het betreft de spionage naar politieke tegenstanders van het naziregime van binnen- en buitenland. Specifiek kan de geschiedenis van de anti-fascistische emigratie in België en haar contacten met Belgische organisaties (van K.P.D.-K.P.B. over S.P.D.-B.W.P. tot het Internationaal Vakverbond) nu grondiger dan ooit geanalyseerd worden.

Een tweede zwaartepunt ligt in de economische sector. Niet alleen in de archiefbestanden van het Finanzministerium en de Reichsbank en de Handels- en Wirtschaftspolitische Abteilung van het Auswärtiges Amt kan heel wat worden teruggevonden i.v.m. de financieel-economische betrekkingen tussen de twee landen. Ook bewaart men te Potsdam de archieven van de Deutsche Bank, de Dresdner Bank, IG Farben en de Reichskreditgesellschaft en een 'Sammlung Geschäftsberichte'. In al die bestanden zit belangrijk materiaal over België en Belgische ondernemingen...

Het belang van een microfilmcampagne om (delen van) dit materiaal naar België te halen, zal dus geen enkel historicus ontgaan.

Dirk Martin
9 juni 1992

RESUME-SUMMARY

Pendant 15 ans, Wouter Steenhaut, directeur de l'AMSAB, les a cherchées: les archives d'avant-guerre de mouvement socialiste belge. En mai 1992, sa patience et sa ténacité furent enfin récompensées par une découverte sensationnelle aux Archives spéciales des Archives centrales d'Etat (Archives Osoby) à Moscou. Une découverte d'une importance telle, qu'elle était à la une dans la presse belge et russe, et une primeur à la B.R.T.N.

Comment ces archives belges sont-elles arrivées à Moscou? Le Dr. Wouter Steenhaut et son collaborateur l'archiviste Michel Vermote, le racontent dans ce numéro dont voici le résumé.

En 1940, la Rosenbergstelle allemande fit transférer en Allemagne les archives des organisations juives, maçonniques et socialistes belges, ainsi que celles du Ministère de la Défense. Elles devaient appuyer les thèses idéologiques nazies et servir